

УДК 342.565.4-044.247 (477) (043.2)

Белова А.С., аспірантка спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Науковий керівник: Гончарук Н.Т., д. держ. упр., проф., професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування
(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ СИСТЕМИ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

В сучасних надскладних умовах державного розвитку та виконання європейських домовленостей у сфері юстиції ефективна діяльність апарату суду набуває особливо важливого значення для кожного конкретного суду та судової системи України в цілому.

Водночас, розроблені та схвалені згідно із підпунктами 2.1.4.5.2 – 2.1.4.5.5 очікуваного стратегічного результату 2.1.4.5 проблеми 2.1.4 підрозділу 2.1 розділу 2 заходів з виконання Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220 [1], робочою групою, утвореною в Державній судовій адміністрації України на підставі наказу від 14.08.2023 №384, проекти нормативів кадрового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення судів, складовою частиною яких є Приклади структур місцевих і апеляційних судів (до проекту нормативу кадрового забезпечення судів), не повною мірою враховують сучасний стан організаційно-функціонального та кадрового забезпечення діяльності апарату суду.

Слід констатувати, що вказані Приклади структур місцевих і апеляційних судів не передбачають в апаратах відповідних судів із штатною чисельністю менше 75 осіб посади заступника керівника апарату, що узгоджується із змінами до Типового положення про апарат суду, погодженими рішенням Вищої ради правосуддя від 25.01.2022 №80/0/15-22 [2] та затвердженими наказом Державної судової адміністрації України від 14.08.2023 №385 [3].

Поза сумнівом є те, що у практичній щоденній своїй діяльності апарат суду:

- створює єдиний організаційно-інформаційний простір для професійної діяльності суддів, ефективного здійснення ними судочинства та проведення судових процесів;
- сприяє забезпеченню дотримання гарантій суддів, встановлених законом;
- забезпечує рівний та безперешкодний доступ громадян до правосуддя;
- здійснює пряму комунікацію із суспільством, безпосередньо впливаючи на формування іміджу та авторитету судової гілки влади України;
- виконує усі доручені поза процесуальні заходи реформування на місцях, спрямовані, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією;
- реалізовує впровадження заходів цифровізації у судах, стимулює громадян до використання цифрових інструментів у судочинстві (інформує, роз'яснює, за необхідності надає методичну допомогу) та інше.

Зазначене, у своїй загальній сукупності, суттєво підвищує рівень відповідальності працівників апарату суду та збільшує навантаження на них. Сьогодні працівник апарату суду повинен знати не тільки свої основні завдання та обов'язки за посадою, виконувати їх на високому професійному рівні, а й мати широкий правовий кругозір, досконало володіти цифровими навичками, уявляти принцип функціонування розгалужених баз даних, підсистем та модулів, взаємозв'язок між ними, що збільшує розумове навантаження, а отже й витрати часу на виконання тих чи інших завдань в умовах змішаної форми розгляду судових справ (одночасно паперової та електронної).

Важливим буде відмітити, що в місцевих і апеляційних судах основна частина працівників апарату є державними службовцями категорії «В».

Згідно із статтею 2 Закону України «Про державну службу» [4] керівник державної служби в державному органі – посадова особа, яка займає вищу посаду державної служби в державному органі, до посадових обов'язків якої належить здійснення повноважень з питань державної служби та організації роботи інших працівників у цьому органі; суб'єкт призначення – державний орган або посадова особа, яким відповідно до законодавства надано повноваження від імені держави призначати на відповідну посаду державної служби в державному органі та звільняти з такої посади.

За змістом статті 17 Закону України «Про державну службу» [4] повноваження керівника державної служби в апаратах місцевих судів здійснює керівник апарату, який, у тому числі, є суб'єктом призначення для державних службовців категорії «В». Керівник апарату також виконує функції роботодавця для працівників апарату суду, які не є державними службовцями, здійснює безпосереднє керівництво, забезпечує організацію роботи працівників апарату суду, їх взаємодію у виконанні завдань, покладених на апарат суду. Посади керівника апарату та його заступника відносяться до категорії «Б» посад державної служби.

Законодавцем не випадково проведений поділ посад державних службовців на відповідні категорії, оскільки повноваження за посадами державної служби суттєво різняться між собою рівнем відповідальності, кваліфікації та професійних компетентностей державних службовців, а також особливістю характеру виконуваної ними роботи.

Відповідно до Європейських принципів державна служба повинна бути професійною, добросчесною, політично нейтральною, базуватися на заслугах, бути орієнтованою на громадян [5].

За приписами статті 4 Закону України «Про державну службу» [4] державна служба здійснюється на принципах ефективності – раціонального і результативного використання ресурсів для досягнення цілей державної політики.

Одним із пріоритетів реформування державної служби є визначення оптимальної кількості державних службовців з урахуванням функцій та організаційної структури державних органів, оптимізація чисельності працівників органів державної влади [6].

На нашу думку, розглядаючи в якості прикладу діючу структуру апарату Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської області із загальною чисельністю 54,5 штатні одиниці [7], посада заступника керівника апарату є надважливою. Відсутність такої посади суттєво послабить організаційне керівництво апаратом суду та знизить якість, результативність і ефективність у виконанні завдань, поставлених перед ним. Адже повноцінна реалізація спроможності апарату суду та використання його потенціалу перебувають у прямій залежності від професійного ухвалення й реалізації управлінських рішень.

У гонці за «економією бюджетних коштів» при розробленні, схваленні та затвердженні змін до Типового положення про апарат суду Державною судовою адміністрацією України та Вищою радою правосуддя не було враховано, що заступник керівника апарату фактично поєднує у своїй роботі значну кількість обов'язків, несумісних між собою за своїм змістом та притаманних різним посадам з високими кваліфікаційними вимогами, які, всупереч законодавчим нормам, у штатних розписах судів відсутні. Не враховано, що окремі місцеві загальні суди, у т.ч. й Олександрійський міськрайонний суд Кіровоградської області, розміщуються у декількох віддалених на певній відстані приміщеннях, що суттєво обтяжує процес організаційного керівництва. Також не враховано, що триваюча судова реформа передбачає укрупнення судів з урахуванням районів, утворених внаслідок зміни адміністративно-територіального поділу, із місцезнаходженням їх в різних населених пунктах.

Наприклад, Указом Президента України «Про реорганізацію місцевих загальних судів» від 29.12.2017 №451/2017 [8] утворено Олександрійський окружний суд – у місті Олександрії, Олександрійському та Петрівському районах Кіровоградської області із місцезнаходженням у місті Олександрії та селищі міського типу Петровому Кіровоградської області. У свою чергу, наказом Державної судової адміністрації України від 25.04.2019 №420 [9] визначено граничну кількість суддів для Олександрійського окружного суду – 14 штатних одиниць.

Таким чином, з урахуванням вищевикладеного, вважаємо, що зміни до Типового положення про апарат суду, погоджені рішенням Вищої ради правосуддя від 25.01.2022 №80/0/15-22 [2] та затверджені наказом Державної судової адміністрації України від 14.08.2023 №385 [3], потребують подальшого доопрацювання із обов'язковим законодавчим та науковим обґрунтуванням.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 №220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.
2. Про погодження проєкту змін до Типового положення про апарат суду: рішення Вищої ради правосуддя від 25.01.2022 №80/0/15-22. URL: https://hcj.gov.ua/doc/doc/5977?fbclid=IwAR3A5uD_OmK7E8_44n36kQd1v1Kx8oGbWcHwTaq2mKnt4iHS12YL-6Uh1M.
3. Про внесення змін до Типового положення про апарат суду: наказ Державної судової адміністрації України від 14.08.2023 №385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0385750-23#Text>.
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 №889-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19>.
5. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 №831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>.
6. Офіційний вебсайт Національного агентства України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/diyalnist/reforma-derzhavnoyi-sluzhbi>.
7. Офіційний вебсайт Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської області. URL: <https://od.kr.court.gov.ua/sud1118>.
8. Про реорганізацію місцевих загальних судів: Указ Президента України від 29.12.2017 р. №451/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4512017-23386>.
9. Про визначення кількості суддів в окружних судах: наказ Державної судової адміністрації України від 25.04.2019 №420. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/N_420_19.pdf.